

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Українсько-Азербайджанський Інститут
соціальних наук і самоврядування ім. Г. А. Алієва

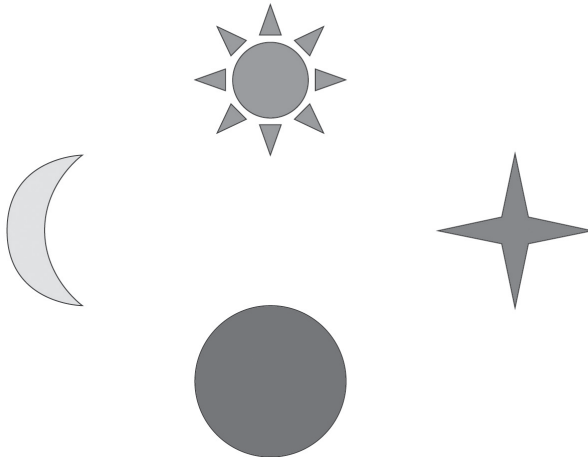
МАУП

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

**Україна в контексті світової цивілізації:
традиції і сучасність**

Випуск 2

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
на базі кафедри українознавства,
м. Київ, МАУП, 29 листопада 2012 р.*

Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2013

Редакційна колегія:

Головатий М. Ф. — д-р політ. наук, проф.

Бідзюра І. П. — директор УАІСНС, д-р політ. наук, проф.

Шилов Ю. О. — зав. каф. українознавства, академік МКА, канд. іст. наук, проф.

Соколовська К. М. — канд. іст. наук

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Актуальні проблеми українознавства: [звед. зб. матер. наук.-практ. конф.]. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013. — 188 с.

Розкриваються історичні, теоретичні та методологічні аспекти українознавчої дисципліни не тільки як складової духовності українства, а й як феноменального явища світової цивілізації.

Проаналізовано роль і місце науки українознавства у розбудові демократичного суспільства суверенної європейської держави України.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

ЗМІСТ

С. О. Воронов <i>Культурні регулятори економічного розвитку підприємства</i>	6
Г. А. Гайдукевич <i>Нейтральная Украина и черноморский регион</i>	11
В. Ю. Горанін <i>Сучасний погляд на традиційний світогляд і вірування на теренах України</i>	19
А. А. Гоцалюк <i>Гуманізація освіти на засадах історико-культурологічних дисциплін</i>	29
О. С. Грецький <i>Громадянськість: етнокультурний вимір</i>	34
О. І. Дікареєв <i>Цивілізаційний вимір міжнародних відносин України з Китаєм</i>	39
І. В. Калько <i>Особливості гендерного літературознавства в Україні</i>	48
А. В. Кальянов <i>Культурологічні чинники професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців</i>	53
О. М. Кирилова <i>Виховний потенціал роману Ліни Костенко “Записки українського самашедшого”</i>	59
О. М. Кирилова <i>Формування духовності особистості у листах Василя Стуса до сина</i>	64
П. М. Лісовський <i>Проблема етнічності українства в європейську співдружність як простір громадянської суб’єктності (соціально-філософський конструктивізм мудрості)</i>	68
П. В. Несторенко <i>Нагородна система України як продовження традицій світової цивілізації</i>	75
О. Б. Применко <i>Комплекс меншовартості в українському менталітеті як результат “боротьби двох культур” — української і російської — у часи комуністичного режиму</i>	80
С. В. Прищенко <i>Естетичні проблеми рекламної графіки як відображення соціокультурної сфери суспільства</i> ...	89
Є. А. Антонович, С. В. Прищенко <i>Концепція інтегрованої навчальної дисципліни “дизайн реклами”</i>	96
С. В. Прищенко, Т. В. Сенчук <i>Витоки дизайну в контексті культури</i>	102
В. С. Рижиков <i>Підготовка кваліфікованих юристів на засадах чинного законодавства</i>	111
Л. Є. Калашнікова, Є. В. Рильцев, Х. Є. Лисак <i>Майбутнє програмується історією</i>	116
М. В. Сколуб <i>Адміністративно-судовий устрій Бессарабської області у 1812–1856 рр.</i>	124
К. М. Соколовська <i>Українська національна символіка (історико-культурологічний аспект)</i>	134

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У ЛИСТАХ ВАСИЛЯ СТУСА ДО СИНА

Актуальні проблеми українознавства, с. 64–67

Становлення і зміцнення Української держави, подальший розвиток національної освіти і культури зумовлюють необхідність духовного відродження та формування у підростаючих поколінь світогляду, ідеалів та ціннісних орієнтацій у ставленні до соціальної дійсності. На важливості цієї проблеми для сучасної педагогічної науки наголошується в державних програмах “Освіта” (Україна XXI століття) [1], “Діти України” [2], концепціях “Національне виховання” [3] та “Сім’я і родинне виховання” [4], Указі Президента України від 27 квітня 1999 р. “Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян”, інших законодавчих актах та відомчих і галузевих документах АПН та Міністерства освіти, науки, молоді та спорту України.

Проблеми духовності та особливості її формування відображені в дослідженнях відомих вітчизняних педагогів, зокрема О. Гілярова, І. Огієнка, С. Русової, Г. Сковороди, О. Вишневського, В. Костіва, В. Постового, Р. Скульського, М. Стельмаховича, Г. Майбороди, О. Анісімової, М. Мельничук та ін.

Більшість дослідників цієї проблеми визначають чотири основних аспекти її функціонування: філософський, соціальний, психологічний та педагогічний (рис. 1).

Духовність є складним полісемантичним поняттям, яке слід розглядати одночасно як процес і новоутворення. Духовність — це реальний динамічний процес, що залежить від зовнішніх та внутрішніх впливів, які забезпечують вироблення особистістю життєвої програми, світоглядної системи, ієрархії вищих життєвих цілей, цінностей, ідеалів та її утвердження в соціумі.

Духовність, як новоутворення особистості, є особливим кількісно-якісним переходом знань, прагнень, орієнтирів, творчих пошуків у конкретні переконання, ідеали, вартості, цілі, якості, норми поведінки і діяльності, які відповідають уявленням індивіда про досконалість та призначення людини.

Духовність особистості характеризується також внутрішньою структурою і відображає різноманітні зв’язки між її компонентами: емпіричним, когнітивним, суспільно-комунікативним, самовиховним, діяльнісно-регулятивним, аналітико-творчим (рис. 2).

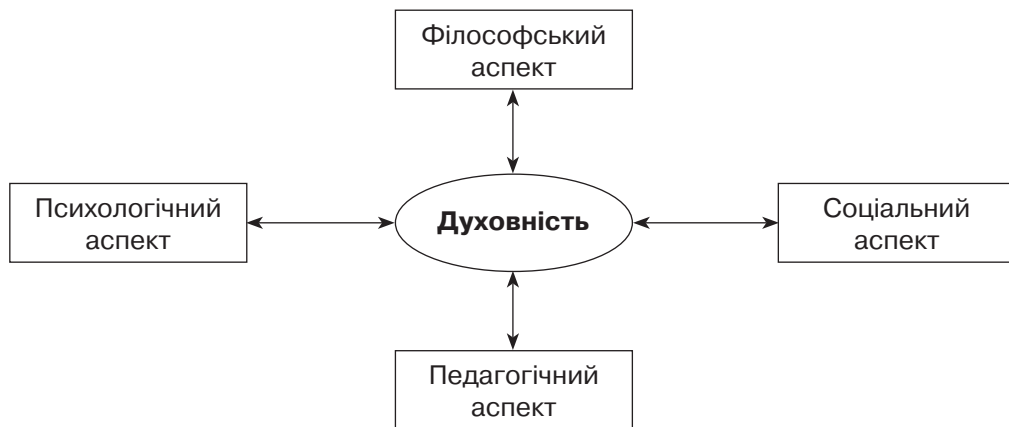

Рис. 1. Аспекти функціонування духовності

Рис. 2. Зв'язки між компонентами духовності особистості

Структура духовності особистості, зокрема дитини, виступає водночас цілісною, складною, статичною і динамічною системою, яка відображає зміст і структуру виховання та характеризує його найважливіші якісні сторони. Структурні компоненти духовності є основою визначення її головних критеріїв: змісто-

вого, мотиваційного, аксеологічного, якісного, процесуального, виховного.

Сучасна українська сім'я часто неспроможна повною мірою використовувати власний виховний потенціал внаслідок втрати традиційної та низького рівня педагогічної культури, незнання природи і змісту

духовного світу людини та власних дітей, недостатнім співробітництвом зі школою.

Зразком справді унікального використання найменших можливостей формування духовності особистості є листи В. Стуса до сина [5]. Вони обіймають велику часову відстань, бо заарештованим В. Стус був, коли синові виповнилося п'ять років, а незадовго до смерті поет довідався, що в нього народився онук. Майже весь час (за винятком восьмимісячного перебування в Києві між двома термінами покарання) батько був відірваний від сина і тому "виливав" на папері все, що міг і хотів сказати.

Відповідно до віку сина письменник обирає різний тон і зміст, різне педагогічне "надзавдання". Листи до сина, написані в перші роки ув'язнення, сповнені дитячих віршів і перекладів, цікавих задачок, щоб розвивати допитливість. В. Стус стає з хлопчиком на одну сходинку, переймається інтересами сина: не цурається розмови про футбол, яким цікавився підліток. Тут же пояснює міфологічні образи й ситуації, захочує до вивчення іноземних мов, радить відповідну літературу.

Батько наполягає на знанні української класики, зокрема, драм Лесі Українки, прози Івана Франка. З російської класики він радить синові читати Ф. М. Достоєвського та Л. М. Толстого. З сучасної української літератури наголошує на творчості М. Т. Рильського, Григора Тютюнника, М. Вінграновського. Особливу увагу він звертає на сучасну латиноамериканську прозу (Борхес, Маркес, Кортасар та ін.), італій-

ську прозу (Унгаретті, Квазімодо, Монтале). Для інтелектуального тренінгу радить хоча б зазирнути до "Розмов Гете з Еккерманом". Іноді ці поради й роздуми виливаються у блискучі критичні есе (лист від 4 березня 1984 р.) [5].

В. Стус прагне навчити сина читати й розуміти поезію, спираючись передусім на цілісне враження. Аналізуючи поезії М. Цветаєвої, він навчає хлопця теорії літератури. У листі до дружини й сина від 22 березня 1982 р. радить не перейматися тим, що не все в поезії зрозуміло, адже "завжди цінно мати на душі те, що висловити тяжко"[5].

Його поради — не сухо-дидактичні. Вони характеризуються спокійною, роздумливою, довірчою інтонацією, без нетерпимості та безапеляційності.

Письменник у порадах спирається на власний досвід, але не нав'язує його. У "програмовому" листі до сина від 3 березня 1983 р. він радить жити по-своєму, нікого не беручи за абсолютний зразок, виробити тверді моральні орієнтири, намагатися зрозуміти інших людей, бачити їхню правду, судити про людей не тільки зі своєї, а й з їхньої позиції.

У листах до сина В. Стус наголошував, що необхідно бути добрим до людей, намагатися віддавати їм більше. Говорячи про гармонійність людини, В. Стус спрямовував сина на роботу над формуванням не тільки душі, а й тіла: для цього радив делікатний спорт, зокрема спортивну гімнастику. Говорив про те, що необхідно вчитися зграбно ходити, танцювати, розуміти поезію, музику, архітектуру.

“Не гріши, сину [...]. Ні перед ким — ні перед людьми (байдуже — добрими чи злими), ні перед деревом, ні перед птахою. І тоді будеш, як Бог. Чи й до отари пастирем” (10 жовтня 1982 р.) [5].

Він спокійно сприйняв звістку про те, що син надумав кинути навчання у металургійному технікумі, сподіваючись, що це рішення осмислене, бо вуз потрібен не заради диплома, а заради шляху.

Так В. Стус самоспокійно відреагував на дуже раннє одруження сина, вбачаючи перевагу цього кроку в тому, що одруження змушує людину подорослішати.

Епістолярний доробок В. Стуса дає багато для розуміння людини, поета-батька у сплетіннях і співвідносинах *ratio* й *emotio*, його ролі у формуванні духовності дитини. Цей досвід спілкування хоча б через

листи стане в нагоді багатьом українським сім'ям у вихованні майбутнього покоління громадян України.

Література

1. *Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті*. — К.: Шкільний світ, 2001.
2. *Національна програма “Діти України”*. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: moz.gov.ua>Міністерствоохорони>prgs—uk-child.htm1
3. *Концепція національного виховання студентської молоді / Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 25 червня 2009 р. Протокол № 7/2–4*.
4. *Сім'я і родинне виховання. Концепція // Рідна школа*. — 2001. — № 9–10. — С. 13.
5. *Листи до сина / В. Стус*. — Івано-Франківськ: Лілея ТВ, 2002. — 192 с.